

พุทธศิลป์ล้านช้าง: แนวคิด พัฒนาการ คุณค่าทางศิลปะ และวัฒนธรรม*

The Buddhist Arts in Lanchang: Concept, Development and Art Cultural Values

สุวิน ทองปับ

Suwin Thongpun

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Mahachulalongkornrajavidya University, KhonKaen Campus, Thailand

E-mail: suwin_th@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิด พัฒนาการ พุทธศิลป์ล้านช้าง 2) เพื่อศึกษาคุณค่าและการสื่อความหมายทางพุทธปรัชญาจากพุทธศิลป์ล้านช้าง และ 3) เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงและกระบวนการจัดการพุทธศิลป์ล้านช้าง เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร โดยการเก็บข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิและทุติยภูมิ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. แนวคิด พัฒนาการ พุทธศิลป์ล้านช้างเกิดจากอิทธิพลทางศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีในแต่ละยุค ดังนี้ ในพุทธศตวรรษที่ 12-13 พุทธศิลป์ล้านช้างได้รับอิทธิพลจากศิลปะทวารวดี ในพุทธศตวรรษที่ 14-15 พุทธศิลป์ล้านช้างได้รับอิทธิพลจากศิลปะเขมร-จาม ในพุทธศตวรรษที่ 16-17 พุทธศิลป์ล้านช้างได้รับอิทธิพลจากศิลปะเขมรแบบบาปวนและศาสนาพราหมณ์ไศวนิกาย และในพุทธศตวรรษที่ 18-19 พุทธศิลป์ล้านช้างได้รับอิทธิพลจากศิลปะเขมรกับทวารวดี แต่ละยุคจะมีการนำศิลปะมาผสมผสานแนวคิดเดิมแล้วสร้างพุทธศิลป์ที่เป็นเอกลักษณ์ของล้านช้าง

2. คุณค่าและการสื่อความหมายทางพุทธปรัชญาของพุทธศิลป์ล้านช้าง พบว่า คุณค่าพุทธศิลป์ล้านช้างประกอบไปด้วย คุณค่าด้านศิลปะ คือ การสร้างสรรค์งานศิลปะที่เป็นเอกลักษณ์ของล้านช้าง คุณค่าด้านวัฒนธรรม ประเพณี คือ วัฒนธรรม ประเพณีที่เกิดจากพุทธศิลป์ คุณค่าด้านจิตใจ คือ สิ่งที่เป็นที่พึ่งและเป็นจุดศูนย์รวมจิตใจของชาวล้านช้าง สำหรับการสื่อความหมายทางพุทธปรัชญา คือ แนวคิด

*ได้รับบทความ: 30 สิงหาคม 2561; แก้ไขบทความ: 25 มกราคม 2562; ตอรับตีพิมพ์: 14 กุมภาพันธ์ 2562

Received: August 30, 2018; Revised: January 25, 2019; Accepted: February 14, 2019

ทฤษฎี และหลักการปฏิบัติที่เกิดจากพุทธศิลป์ล้านช้าง

3. การเปลี่ยนแปลงและกระบวนการจัดการพุทธศิลป์ล้านช้าง พบว่า การเปลี่ยนแปลงพุทธศิลป์ล้านช้างเกิดจากแนวคิดทางศิลปะแต่ละยุคที่เข้ามาผสมผสานกับศิลปะเดิมแล้วทำให้พุทธศิลป์ล้านช้างเปลี่ยนไปตามยุคตามสมัย ส่วนกระบวนการจัดการพุทธศิลป์ล้านช้าง คือ การจัดการพุทธศิลป์ให้คงอยู่อย่างยั่งยืน โดยอาศัยความร่วมมือกันของหน่วยงานภาครัฐ เอกชน รัฐวิสาหกิจ วัด และชุมชน ในการจัดการพุทธศิลป์ล้านช้างไม่ให้เสื่อมสลาย ให้คงอยู่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมแก่อนุชนรุ่นหลังสืบต่อไป

คำสำคัญ: พุทธศิลป์ล้านช้าง; แนวคิด; พัฒนาการ; คุณค่าทางศิลปะและวัฒนธรรม

Abstract

The aims of this documentary research were: 1) to study the concepts and development of Lan Chang Buddhist art; 2) to study the values and meaning communication in terms of Buddhist philosophy from Lan Chang Buddhist art; 3) to study the transformation and management of Lan Chang Buddhist art. The study was carried out by collecting the data from the primary and secondary sources and the obtained data were interpreted by the descriptive analysis.

The research results were as follows:

1. The concept and development of Lan Chang art was caused by the influence of art, culture, and traditions in each era as follows: in the 12th-13th century, it was influenced by Dvaravati art, in the 14-15th century Buddhist era, it was influenced by Khmer Cham art and in the 16th-17th century, it was influenced Khmer Baphuon art and Shaivism sect of Brahmanism and later in the 18th-19th century, it was influenced by Khmer art and Dvaravati. Each era brings art to mix the original concept and create a unique Buddhist art of Lan Chang.

2. In terms of the value and meaning communication of Buddhist philosophy of Lan Chang Buddhist art, it was found that the value of Lan Chang Buddhist art consists of artistic value which is to create a unique art of Lan Chang; the cultural value that is the cultures and traditions arose from Buddhist art; the psychological value that is the refuge and the center of the mind of the Lan Chang people. For the meaning communication of Buddhist philosophy is the concept, theory and principle of practices from the

Buddhist art of Lan Chang.

3. In regards to the transformation and management process of Lan Chang Buddhist art, it was found that the transformation of Lan Chang art was arisen from the artistic concepts of each era that came together with the original art and then changed the Buddhist art of Lan Chang according to each era. As for the process for managing the Buddhist art, Lan Chang, is the management of Buddhist art to sustainably remain by collaborating with government agencies, private enterprises, temples and communities in the management of Buddhist art to remain as a cultural heritage for future generations.

Keywords: Buddhist Arts in Lanchang; Concept; Development; Art Cultural Value

1. บทนำ

อาณาจักรล้านช้างเป็นอาณาจักรของชนชาติลาวตั้งอยู่บริเวณแถบลุ่มแม่น้ำโขงทั้งสองฝั่ง ในบริเวณประเทศลาวและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย อาณาจักรแห่งนี้ได้สถาปนาขึ้นอย่างเป็นทางการเป็นปีแรกและมั่นคงในปี พ.ศ. 1896 ในสมัยพระเจ้าฟ้างุ้ม อาณาจักรนี้มีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน บางยุคมีความเจริญรุ่งเรือง บางยุคก็มีความร่วงโรยสลับกันมาหลายยุคหลายสมัย จนกระทั่งมาถึงยุคสมัยพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช (พ.ศ. 2091 - พ.ศ. 2114) และรัชสมัยพระเจ้าสุริยวงศาธรรมิกราช (พ.ศ. 2181 - พ.ศ. 2238) ถือว่าเป็นยุคทองของอาณาจักรล้านช้าง ซึ่งเป็นยุคที่มีความเจริญรุ่งเรืองทั้งการเมืองการปกครอง ศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนความรุ่งเรืองพระพุทธศาสนา อาณาจักรล้านช้างในสมัยที่รุ่งเรืองมีอาณาเขตครอบคลุมภาคอีสานของไทย ลาว เวียดนามบางส่วนและจีนตอนใต้ (Phramaha Daowsayam Vachirapayyo, 2012 : 45)

ต่อมาอาณาจักรล้านช้างเกิดความวุ่นวาย มีการแย่งชิงราชสมบัติกัน ทำให้อาณาจักรล้านช้างถูกแยกออกเป็น 3 อาณาจักร (Jantavongpaisan, 2015 : 278) คือ 1) อาณาจักรล้านช้างเวียงจันทน์ ซึ่งเป็นอาณาจักรที่สืบทอดมาจากอาณาจักรล้านช้างศรีสัตนาคนหุตเดิม ซึ่งมีอาณาเขตปกครองดินแดนภาคกลางของลาวในปัจจุบัน มีพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชที่ 2 เป็นปฐมกษัตริย์ 2) อาณาจักรล้านช้างหลวงพระบาง ได้ถือกำเนิดจากความแตกแยกระหว่างเวียงจันทน์และหลวงพระบาง ในปี พ.ศ. 2250 มีอาณาเขตปกครองดินแดนภาคเหนือของลาวในปัจจุบัน มีพระเจ้ากิงกิสราชเป็นปฐมกษัตริย์ (พ.ศ. 2249-2256) และมีเชื้อสายกษัตริย์สืบราชสมบัติ ต่อมาจนกระทั่งประเทศลาวตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศสในปี พ.ศ. 2492 และ 3) อาณาจักรล้านช้างจำปาศักดิ์ ถือกำเนิดขึ้นในปี พ.ศ. 2257 เมื่อพระเจ้าสร้อยศรีสมุทรพุทธางกูรประกาศแยกอาณาเขตจำปาศักดิ์ออกจากเวียงจันทน์ ซึ่งปกครองดินแดนภาคใต้ของลาวตั้งแต่เขตเมืองนครพนม เมืองคำม่วนลงไปจนถึง

เมืองเชียงแตง เมืองมโนไพรต่อแดนเขมร ส่วนทางด้านตะวันตกมีอาณาเขตกินบริเวณไปไกลจนถึงเมืองท่งหรือเมืองสุวรรณภูมิ (Wikipedia, 2017) อาณาจักรล้านช้างทั้ง 3 อาณาจักรต่างก็มีการปกครองอย่างเป็นอิสระไม่ขึ้นต่อกัน ในปี พ.ศ. 2321 อาณาจักรล้านช้างทั้ง 3 แห่งได้ตกเป็นเมืองขึ้นของอาณาจักรสยาม

ในปี พ.ศ. 2446 อาณาจักรล้านช้างถูกแยกออกเป็น 2 ส่วน ซึ่งเป็นการล่มสลายของอาณาจักรล้านช้าง โดยอาศัยแม่น้ำโขงเป็นที่แบ่งเขตแดนดินแดนที่อยู่ฝั่งแม่น้ำโขงฝั่งหนึ่งกลายมาเป็นประเทศลาว ส่วนดินแดนที่อยู่ฝั่งแม่น้ำโขงอีกฝั่งหนึ่งกลายมาเป็นประเทศไทย การล่มสลายของอาณาจักรล้านช้างเป็นการล่มสลายทางการเมือง การปกครองเท่านั้น แต่ ศาสนา ปรัชญา ความเชื่อ วิถีชีวิต ศิลปะและวัฒนธรรมของล้านช้างไม่ล่มสลายไปกับอาณาจักรแต่อย่างใดที่เห็นประจักษ์ชัดเจนคือ ทั้งประเทศไทยและประเทศลาวยังคงสืบทอดสิ่งเหล่านี้มาจนถึงปัจจุบัน

พุทธศิลป์ล้านช้างที่สะท้อนให้เห็นถึงปรัชญา ความเชื่อ วิถีชีวิต ศิลปะและวัฒนธรรมที่เห็นชัดเจน ได้แก่ พระพุทธรูปและเจดีย์ ซึ่งเป็นสร้างตามแนวคิดทางปรัชญา ความเชื่อ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวล้านช้าง จึงก่อให้เกิดศิลปะที่เป็นเอกลักษณ์ของล้านช้าง ซึ่งพุทธศิลป์ล้วนแล้วแต่ก็ตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งความศรัทธา ความเชื่อและปรัชญาการดำเนินชีวิตตามอุดมคติของพุทธศาสนา

การสร้างสรรคพุทธศิลป์ล้านช้าง เป็นงานสร้างสรรค์ที่แสดงออกซึ่งความมีศรัทธาต่อ

พระพุทธศาสนา ทั้งที่เป็นพุทธศิลป์แบบพื้นบ้านและแบบราชสำนัก ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่ได้รับการสั่งสมถ่ายทอดและพัฒนาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยอาศัยแรงศรัทธาในการสร้างสรรค์ผสมผสานกับศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิม และพุทธศิลป์ที่โดดเด่นที่สุดในล้านช้างที่เห็นประจักษ์ เช่น ฝั่งลาวมีพระธาตุหลวง พระธาตุดึงฮัง พระบาง เป็นต้น ส่วนฝั่งไทยมีพุทธศิลป์ที่เป็นศิลปะล้านช้างที่เด่นชัด เช่น พระธาตุพระนม พระธาตุเรณู พระศรีสองรัก พระใส พระพุทธรูปไม้ เป็นต้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการวิจัยพุทธศิลป์ล้านช้าง โดยเฉพาะพุทธรูปและเจดีย์ เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงปรัชญา แนวคิด การพัฒนาคุณค่าทางศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของชาวล้านช้างจากพุทธศิลป์สืบต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิด พัฒนาการ พุทธศิลป์ล้านช้าง
2. เพื่อศึกษาคุณค่าและการสื่อความหมายทางพุทธปรัชญาจากพุทธศิลป์ล้านช้าง
3. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงและกระบวนการจัดการพุทธศิลป์ล้านช้าง

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาและรวบรวมข้อมูล จากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม ภาพถ่าย วัตถุที่แสดงถึงความสัมพันธ์

ทางประวัติศาสตร์และความเป็นมาของแนวคิด พัฒนาพุทธศิลป์ คุณค่า และการสื่อความหมายเชิงพุทธปรัชญาที่เกิดจากพุทธศิลป์ล้านช้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาตามหลักอุปนัยวิธี

4. สรุปผลการวิจัย

1. แนวคิด พัฒนาการ พุทธศิลป์ล้านช้าง มีดังนี้

1.1 แนวคิด พัฒนาการ พุทธศิลป์ล้านช้าง ได้แก่ ศิลปกรรมที่สร้างขึ้นรับใช้พระพุทธศาสนาโดยตรง ทั้งในด้านจิตรกรรม ประติมากรรม และสถาปัตยกรรม (Rodboon, 1985 : 190) เช่น พระพุทธรูปที่ค้นพบครั้งแรกที่เวียงจันทน์ในปี พ.ศ. 2511 ในบริเวณบ้านท่าลาด เมืองโพนโฮง แขวงเวียงจันทน์ มีอายุในราวพุทธศตวรรษที่ 13-17 ซึ่งเป็นพุทธรูปหินทราย มีลักษณะร่วมสมัยกับศิลปะทวารวดีของไทย ส่วนลักษณะพระพุทธรูปมีพระอุษณียะหรือมวยผมเดี่ยว เป็นลักษณะของการตัดผมด้วยพระชันส์ ซึ่งสร้างตามสภาพจริง พระเกศาขมวดเป็นก้นหอยแบนติดพระเศียร พระหัตถ์ทั้งสองข้างยกขึ้น พระหัตถ์ยื่นออกมาตรงๆ ซึ่งเหมือนกับพระพุทธรูปสมัยทวารวดีครองจีวรพลาตผ่านพระกร (แขน) ทั้งสองข้างและตกลงมาตรงๆ ชายผ้าด้านหน้าโค้งเป็นรูปตัวยู (U)

พุทธศิลป์ที่ค้นพบที่นครจำปาสักในราวพุทธศตวรรษที่ 15-18 บริเวณแคว้นจำปาสักทางตอนใต้ของประเทศลาว ซึ่งมีพื้นที่ติดต่อกับเขมรในขณะนั้น อาณาจักรล้านช้างได้มีความสัมพันธ์กับเขมร และในสมัยนั้นเขมรได้มีความเจริญรุ่งเรืองทางด้านศิลปะมาก ที่เห็นประจักษ์

ชัดเจนคือเขมรในสมัยนั้นได้สร้างปราสาทต่างๆ และพระพุทธรูปอย่างมากมาย เมื่อเป็นเช่นนี้พุทธศิลป์ล้านช้างจึงได้รับอิทธิพลจากศิลปะวัฒนธรรมเขมรไม่มากนักน้อย โดยเฉพาะศิลปะในสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ซึ่งเป็นศิลปะแบบมหายาน ที่เห็นประจักษ์ชัดเจนคือ การสร้างนครวัด และการสร้างพระพุทธรูปในยุคนั้นมีการประดับตกแต่งด้วยเครื่องทรงอาภรณ์ ซึ่งเป็นศิลปะแบบบายอน ส่วนลักษณะของพระพุทธรูปจะเป็นพุทธรูปปรางนั่งสมาธิแบบหลวมๆ แสดงถึงการสร้างของช่างชาวบ้าน สำหรับพระพุทธรูปที่เป็นเอกลักษณ์ของล้านช้างที่พบในบริเวณนครจำปาสัก ซึ่งเป็นพุทธรูปมีลักษณะที่สำคัญ คือ พระพักตร์แสดงถึงความสงบพระเนตรเหลือบลงต่ำ ริมพระโอษฐ์หนา พระโอษฐ์กว้างแสดงอาการยิ้มอย่างสงบ

1.2 แนวคิด พัฒนาการ ลักษณะพุทธศิลป์ล้านช้างประเภท สถาปัตยกรรม ได้แก่ เจดีย์หรือพระธาตุ สถาปัตยกรรมล้านช้างประเภทเจดีย์ได้รับอิทธิพลจากศิลปะล้านนาในช่วงปลายพุทธศตวรรษที่ 20 อาณาจักรล้านช้างมีความสัมพันธ์กับอาณาจักรล้านนา

ในสมัยพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชไปปกครองอาณาจักรล้านนาอยู่ 2 ปี หลังจากที่พระเจ้าโพธิสาลราชเจ้าผู้เป็นพระบิดา ซึ่งปกครองล้านช้างสวรรคต พระเจ้าไชยเชษฐา จึงกลับมาปกครองอาณาจักรล้านช้าง พร้อมกับก็นำพระแก้วมรกต พระพุทธสิหิงค์ และพุทธรูปที่สำคัญอื่นๆ จากล้านนามาด้วย หลังจากนั้นอาณาจักรล้านนากับอาณาจักรล้านช้างได้มีความสัมพันธ์กันเรื่อยมาจนถึงปลายพุทธศตวรรษที่ 21 จึงเป็นที่ประจักษ์ชัดว่า ศิลปะล้านช้าง

ได้รับอิทธิพลจากศิลปะล้านนา ที่เห็นประจักษ์ชัดเจนนคือ เจดีย์ทรงระฆัง เช่น พระธาตุหริภุชเวศม์ วัดวิบูล เมืองหลวงพระบาง ซึ่งเป็นศิลปะแบบล้านนา ซึ่งมีต้นแบบมาจาก พระธาตุหริภุชเวศม์ จังหวัดลำพูน ซึ่งได้รับอิทธิพลจากศิลปะพุกาม สืบสายต่อเนื่องมาจากลังกาอีกทอดหนึ่ง เป็นศิลปะที่ได้รับอิทธิพลจากช่างสกุลเวียงคำ และสกุลช่างเวียงแสน มาผสมกับวัฒนธรรม ความเชื่อของท้องถิ่นล้านช้างแล้วสร้างงานศิลปะที่เอกลักษณ์ของล้านช้างเองสำหรับเจดีย์ที่เป็นเอกลักษณ์ของล้านช้างมีดังนี้

1.2.1 แบบที่ 1 เจดีย์ทรงระฆังสี่เหลี่ยมเอกลักษณ์ของเจดีย์ที่เป็นศิลปะล้านช้างแบบที่โดดเด่นและรู้จักกันดีคือเจดีย์ทรงระฆังสี่เหลี่ยมหรือที่เรียกว่า เจดีย์ทรงดอกบัวเหลี่ยม ศิลปะลาวเรียกว่า หัวน้ำเต้าหรือแบบหัวป्ली ส่วนนักวิชาการฝรั่งเศสเรียกว่า ทรงเหยือกน้ำหรือตุ่มยอดอ่อนดอกไม้ เจดีย์ทรงดอกบัวเหลี่ยมเป็นเจดีย์ที่มีส่วนขององค์ระฆังเป็นสี่เหลี่ยมซึ่งได้รับอิทธิพลจากเจดีย์เพิ่มมุมของอยุธยาและพม่า เจดีย์ทรงระฆังสี่เหลี่ยมมีส่วนประกอบดังนี้

1. เจดีย์ทรงระฆังสี่เหลี่ยมมักมีฐานเชิงเตี้ยๆ ราว 2-3 ฐาน ซึ่งถือว่าเป็นรูปแบบดั้งเดิมมากที่สุด
2. มีลูกแก้วขนาดใหญ่ (คล้ายแข้งสิงห์) มารองรับฐานบัวคว่ำ-บัวหงาย ส่วนนี้เองที่มีลักษณะสัมพันธ์กับฐานแข้งสิงห์ในศิลปะอยุธยา
3. ฐานบัวประดับลูกแก้วอกไก่แบบล้านช้างประกอบด้วยฐานบัวคว่ำ-บัวหงายที่ท้องไม้ประดับลูกแก้วอกไก่ 1 เส้น ส่วนของบัวคว่ำและบัวหงายจะยึดสูงมาก

4. มีการประดับกาบที่มุมเจดีย์ทั้ง 4 มุม ลักษณะของกาบคล้ายกับการประดับกาบลงในเจดีย์ทรงปราสาทในศิลปะล้านช้างและคล้ายกาบพหุศรที่ประดับตามอาคารหรือโคนเสาในศิลปะรัตนโกสินทร์

5. องค์ระฆังอยู่ในผังสี่เหลี่ยมขนาดใหญ่และเตี้ย คล้ายกับเจดีย์ทรงระฆังสมัยอยุธยาที่มีองค์ระฆังกลมขนาดใหญ่และตั้งอยู่บนฐานบัวเตี้ยๆ

6. บัลลังก์เป็นบัวคว่ำ-บัวหงายมีลูกแก้วอกไก่ประดับท้องไม้อยู่ในผังสี่เหลี่ยมล้อมรอบองค์ระฆัง

7. ปล้องไฉนทรงสี่เหลี่ยมกรวยมนเรียบจนถึงยอด แตกต่างจากปล้องไฉนทั่วไปที่ทำเป็นปล้องๆ

8. ปลีอยู่ในแผ่นสี่เหลี่ยมในลักษณะของกรวยเหลี่ยม

9. ส่วนปลายของเส้นลวดแต่ละเส้นสลับขึ้นเรียกว่า บัวอน (ภาคเหนือเรียกว่า ปากแล ส่วนศัพท์ช่างไทยเรียกว่า บัวปากปลิง) รูปแบบการสลับลายเช่นนี้ น่าจะเริ่มสร้างเป็นฐานพุทธรูป พบในศิลปะล้านนาตั้งแต่ปลายพุทธศตวรรษที่ 21 มาก่อน จากนั้นจึงนำไปใช้ในงานสถาปัตยกรรม เช่น เจดีย์วัดผ้าขาวบ้าน เมืองเวียงแสน แล้วจึงแพร่ไปยังล้านช้างและกลายเป็นรูปแบบที่ได้รับความนิยมมาก

10. ตั้งแต่ฐานเชิงขึ้นไปจนถึงปากระฆัง ทำเป็นเพิ่มมุมไม้สิบสองแสดงถึงอิทธิพลจากเจดีย์เพิ่มมุมในสมัยอยุธยา (Saysing, 2012 : 64)

1.2.2 แบบที่ 2 เจดีย์ทรงปราสาทยอดเจดีย์ปราสาทยอดเป็นเจดีย์ที่มีรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์ของล้านช้าง ซึ่งมีลักษณะเด่นชัดที่สังเกตได้ง่ายคือ เจดีย์ที่เป็นเรือนธาตุมีซุ้มจรนนำประดิษฐานพระพุทธรูป เหนือเรือนธาตุจะเป็นองค์ระฆังสี่เหลี่ยมและมียอดแหลมการสร้างเจดีย์ในระยะแรกๆ ได้รับอิทธิพลจากล้านนา เจดีย์ปราสาทยอดส่วนใหญ่ พบอยู่ในเขตเมืองหลวงพระบางในระยะ ต่อมาได้พัฒนาเจดีย์ทรงปราสาทยอดแบบใหม่ขึ้นซึ่งเป็นแบบเฉพาะของล้านช้าง ซึ่งพบอยู่ 2 รูปแบบ คือ

เจดีย์ทรงปราสาทยอดที่ได้รับอิทธิพลจากศิลปะล้านนากับอยุธยาองค์ประกอบของเจดีย์กลุ่มนี้ประกอบไปด้วย 2 ส่วนหลัก (Saysing, 2012 : 80) คือ 1) ส่วนเรือนธาตุเป็นห้องสี่เหลี่ยมเพิ่มมุมหรือยกเก็จ และ 2) ส่วนยอดเป็นเจดีย์ทรงระฆังและส่วนยอดของเจดีย์แบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือ

1. ส่วนยอดเป็นเจดีย์ทรงระฆังสี่เหลี่ยมเจดีย์กลุ่มนี้ที่เห็นชัดเจน คือ พระธาตุบังพวน จังหวัดหนองคาย ส่วนยอดของเจดีย์ทำตามแบบเจดีย์ทรงระฆังทั่วไปแต่องค์ระฆังปรับเปลี่ยนจากทรงกลมมาเป็นทรงสี่เหลี่ยม ซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างศิลปะอยุธยา กับศิลปะล้านนาเข้าด้วยกัน พระธาตุบังพวนสร้างขึ้นในสมัยของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ซึ่งสามารถสันนิษฐานได้จากหลักฐานคือ 1) พระองค์เคยประทับอยู่ในล้านนามาก่อน จึงทำให้พระองค์ทรงได้รับแนวคิดทั้งทางด้านคติความเชื่อด้านศิลปวัฒนธรรมและประเพณีจากล้านนามาไม่มากนักน้อย 2) ในบริเวณพระธาตุบังพวนยังมีโบราณสถานที่เป็นอาคารจำนวน 7 หลังด้วยกัน

ซึ่งเรียกว่า สัตตมหาสถาน ซึ่งเป็นเจดีย์สร้างขึ้นเพื่อระลึกถึงสถานที่ 7 แห่ง ครั้งที่พระพุทธเจ้าทรงประทับ 7 สัปดาห์หลังจากการตรัสรู้ การสร้างสัตตมหาสถานนี้ ได้รับแนวคิดจากสัตตมหาสถานวัดมหาโพธาราม จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งสร้างขึ้นในสมัยพระเจ้าติโลกราช กษัตริย์ล้านนาโดยการถ่ายแบบมาจากวิหารพุทธคยาประเทศอินเดีย 3) ที่วัดพระธาตุบังพวนมีเจดีย์บางองค์ที่มีรูปแบบเจดีย์ทรงปราสาทยอดแบบล้านนาปรากฏอยู่ด้วย (Saysing, 2012 : 81)

2. ส่วนยอดเป็นเจดีย์เพิ่มมุมส่วนยอดของเจดีย์ เป็นการผสมผสานระหว่างศิลปะล้านนา ซึ่งเป็นเจดีย์ทรงปราสาทยอดแบบล้านนามาใช้ แต่เปลี่ยนจากเจดีย์ทรงระฆังกลมมาเป็นเจดีย์ทรงระฆังเหลี่ยมแบบเพิ่มมุมตามแบบที่นิยมในศิลปะอยุธยา เจดีย์ทรงปราสาทยอดแบบศิลปะล้านช้าง เช่น เจดีย์เทพพลประดิษฐาราม อำเภอเมืองจังหวัดหนองคาย พระธาตุวัดนาคนิคมใหญ่ ชานเมืองนครเวียงจันทน์ เจดีย์กลุ่มนี้สร้างในช่วงพุทธศตวรรษที่ 22

3. ส่วนเหนือเรือนธาตุมีเรือนชั้นซ้อนและมียอดเป็นเจดีย์ทรงบัวเหลี่ยม จัดเป็นเจดีย์ทรงปราสาทยอดที่มีรูปแบบผสมผสานระหว่างศิลปะล้านนากับศิลปะล้านช้างอย่างชัดเจน โดยมีการพัฒนาการไปอีกขั้นหนึ่งด้วยการเพิ่มประสาธจำลองหรือยอดซุ้มเหนือหลังคาไว้ 4 ด้าน และส่วนยอดสุดของเจดีย์เป็นทรงระฆังสี่เหลี่ยม ที่เห็นประจักษ์ชัดเจน ได้แก่ พระธาตุหนองสามหมื่น บ้านแก่ง อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ สร้างในปลายพุทธศตวรรษที่ 21 พระธาตุอุอนันท์วัดมหาธาตุ

อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร พระธาตุก่องข้าวน้อย
อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ซึ่งเจดีย์ 2 องค์นี้
เป็นพัฒนาการพุทธศิลปะในยุคหลังในพุทธศตวรรษ
ที่ 24 ซึ่งนิยมสร้างเป็นเจดีย์ขนาดเล็กทรงสูงชะรูด
อย่างมาก และที่สำคัญส่วนยอดของปราสาท
จำลองทำสูงอย่างมากจนมีความสูงเท่ากับองค์
ระฆัง (Saysing, 2012 : 87)

4. เจดีย์ปราสาทยอดแบบล้านช้าง
ที่ได้รับอิทธิพลจากเขมร จาม และอยุธยา ได้แก่
พระธาตุพนมได้รับอิทธิพลศิลปะจากเขมร จาม
และอยุธยา ผสมกับเจดีย์ทรงระฆังสี่เหลี่ยม เจดีย์
ปราสาทยอดแบบล้านช้าง ซึ่งมีส่วนประกอบที่
สำคัญคือ มีเรือนธาตุแบบเพิ่มมุมเหมือนปราสาทขอม
มีซุ้มจระสำหรับประดิษฐานพระพุทธรูป ส่วนยอด
ของเจดีย์ทรงระฆังสี่เหลี่ยม ซึ่งเป็นรูปที่แพร่หลาย
ในศิลปะล้านช้าง

เรือนธาตุของเจดีย์ในกลุ่มนี้อยู่ในฝั
งสี่เหลี่ยมบนฐานเตี้ยๆ มีการจัดระเบียบคล้ายกับ
ปราสาทขอมหรือปราสาทในศิลปะขอม คือ ทำเป็น
อาคารฝังสี่เหลี่ยมมีเรือนธาตุหลายชั้นตามแนว
ความคิดในการสร้างอาคารซ้อนชั้น เพื่อแสดงให้
เห็นถึงฐานันดรสูงตามแบบปราสาทขอมเจดีย์
ในสายวัฒนธรรมนี้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ

กลุ่มที่ 1 ได้รับอิทธิพลจากศิลปะขอม ได้แก่
พระธาตุพนม อำเภอพระธาตุพนม จังหวัดนครพนม
รูปแบบการสร้างครั้งแรกของพระธาตุพนม ซึ่งได้รับ
อิทธิพลจากศิลปะขอมที่สร้างขึ้นในราวพุทธศตวรรษ
ที่ 15 ต่อมาส่วนยอดได้พังทลายลงเหลือเฉพาะ
ส่วนเรือนธาตุที่ซ้อนกัน 2 ชั้น เมื่อถึงสมัยพระเจ้า
ไชยเชษฐาธิราช กษัตริย์ล้านช้างได้มีการก่อเจดีย์

ทรงระฆังสี่เหลี่ยมแบบล้านช้างขึ้นใหม่ทับลงบน
เรือนธาตุที่มีมาตั้งแต่เดิมจนเกิดเป็นเจดีย์ทรง
ปราสาทรูปแบบใหม่ยังได้รับอิทธิพลจากศิลปะขอม
ที่เห็นได้ชัดเจนคือ 1) ซุ้มมีลักษณะคล้ายไปไม้ขนาด
ใหญ่โค้งออกแบบซุ้มในศิลปะขอม 2) องค์พระธาตุ
อยู่ในฝังสี่เหลี่ยมจัตุรัสเจาะร่องที่ผนังและเสา
ซึ่งเป็นรูปแบบเฉพาะที่พบในศิลปะขอม (Saysing,
2012 : 90)

พระธาตุพนม เป็นพระธาตุศักดิ์สิทธิ์จึงมี
การสร้างจำลองเจดีย์พระธาตุพนมออกไปอย่าง
กว้างขวางและแพร่หลายทั่วไป จนกลายเป็นเจดีย์
รูปแบบเฉพาะอีกแบบหนึ่ง เช่น พระธาตุวัด
มหาธาตุ จังหวัดนครพนม เป็นเจดีย์ประสา
ทยอดจากการจำลองมาจากพระธาตุพนม พระธาตุ
เชิงชุม อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร พระธาตุเรณู
อำเภอเรณู จังหวัดสกลนคร เป็นการสร้างเจดีย์
จำลอง เป็นเจดีย์ปราสาทยอดแบบล้านช้างที่ได้รับ
อิทธิพลแบบจากพระธาตุพนม ได้รับการผสมผสาน
ของศิลปะสมัยอยุธยาตอนปลายและรัตนโกสินทร์
ตอนต้นสร้างครอบบนปราสาทในวัฒนธรรมขอม
ซึ่งสร้างในพุทธศตวรรษที่ 17-18 แต่รูปแบบที่เห็น
ในปัจจุบันนี้จัดเป็นเจดีย์ทรงปราสาทยอดแบบ
ล้านช้าง ในพุทธศตวรรษที่ 22 ซึ่งเป็นการซ่อมแซม
ในสมัยรัตนโกสินทร์ และพระธาตุท่าอุเทน
วัดท่าอุเทน อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม
พระธาตุสี่แก้ว อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด
พระธาตุที่สร้างครอบพุทธบาทบัวบกวัดพุทธบาท
บัวบก อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี เป็นต้น

กลุ่มที่ 2 ได้รับอิทธิพลจากศิลปะขอมเจดีย์
ทรงปราสาทยอดกลุ่มนี้ได้รับอิทธิพลจากปราสาท

ขอมสร้างในราวพุทธศตวรรษที่ 22 รูปแบบของเจดีย์จะมีส่วนสำคัญ คือ การทำเรือนธาตุที่เป็นทรงปราสาทซ้อนชั้นหลายชั้น เลียนแบบมาจากปราสาทขอม มีการประดับซุ้มจรนำด้วยปราสาทจำลอง และมีการประดับกรอบสามเหลี่ยมที่มุมเรือนธาตุทั้งสี่มุม คล้ายนาคปก ส่วนที่เป็นศิลปะล้านช้าง คือ เจดีย์เหนือเรือนธาตุ เป็นเจดีย์ทรงระฆังสี่เหลี่ยม ได้แก่ พระธาตุอิงฮัง แขวงสะหวันนะเขต สร้างครอบประสาทหลังเดิมซึ่งเป็นประสาทในวัฒนธรรมขอมที่มีอายุอยู่ราวพุทธศตวรรษที่ 14 (Saysing, 2012 : 94)

2. คุณค่าและการสื่อความหมายทางพุทธปรัชญาพุทธศิลป์ล้านช้าง

2.1 คุณค่าทางพุทธศิลป์ล้านช้าง

2.1.1 คุณค่าด้านศิลปะ คือ อาณาจักรล้านช้างได้สร้างสรรค์งานประติมากรรมที่มีคุณค่าด้วยการสร้างสรรค์งานศิลปะให้เกิดขึ้นมากมายจากแนวความคิด ความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณีเดิมผสมกับศิลปะแบบขอม ศิลปะทวารวดี ศิลปะเขมร ศิลปะล้านนา และความเชื่อแบบมหายานจากนั้น ก็ได้พัฒนาแนวคิดด้านศิลปะ ออกแบบศิลปะแบบใหม่ จนกลายมาเป็นพุทธศิลป์ที่เป็นเอกลักษณ์ของอาณาจักรล้านช้างเอง

ด้านสถาปัตยกรรม คือ อาณาจักรล้านช้างสร้างสรรค์งานศิลปะที่จนกลายเป็นเอกลักษณ์ของชาวล้านช้าง เช่น การสร้างเจดีย์ที่เป็นลักษณะของล้านช้าง คือ เจดีย์ทรงสี่เหลี่ยมและเจดีย์ประสาทยอด ซึ่งเจดีย์ทั้งสองประเภทนี้เป็นการสร้างสรรค์ด้านศิลปะที่เป็นเอกลักษณ์ และเป็นอัตลักษณ์ของชาวล้านช้าง การสร้างสรรค์งานศิลปะขึ้นอยู่กับ

สถานการณ์บ้านเมือง ยามใดที่บ้านเมืองสงบสุข ไม่มีศึกสงคราม ประชาชนอยู่ดีกินดี กษัตริย์และประชาชนก็จะหันหน้าเข้าวัด ทำบุญ สร้างคุณงามความดี ทะนุบำรุงศาสนา โดยการปฏิบัติและการสร้างศาสนวัตถุไว้เป็นที่สักการบูชา และสิ่งหนึ่งที่ได้รับจากการสร้างศาสนวัตถุคือ คุณค่าทางศิลปะ

2.1.2 คุณค่าด้านวัฒนธรรม ประเพณี คือ วิถีชีวิตของชาวล้านช้างตั้งแต่เกิดจนตายจะขึ้นอยู่กับพุทธศาสนา หลังจากมีการสร้างงานศิลป์ อันได้แก่ พุทธรูป และเจดีย์ ซึ่งพุทธศิลป์เหล่านี้จะเป็นเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ที่เป็นตัวแทนทางพระพุทธศาสนาและนำไปสู่วิถีการปฏิบัติของชาวล้านช้าง เช่น การทำบุญตามความเชื่อของชาวพุทธ มีการใส่บาตร บูชาองค์พระธาตุ บูชาพระพุทธรูป และมีการเวียนเทียน เป็นต้น เพื่อระลึกถึงพระคุณพุทธ พระธรรมและพระสงฆ์ ซึ่งเป็นความเชื่อตามหลักพระพุทธศาสนา และความเชื่อเหล่านี้ ก็จะนำไปสู่การปฏิบัติสืบต่อกันมาจนกลายเป็นวัฒนธรรมและประเพณีของชาวล้านช้าง เช่น ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ชาวพุทธหลังช้างจะมีวัฒนธรรมและประเพณีอย่างหนึ่ง คือ หยุดงานในวันพระ และเข้าวัดทำบุญปฏิบัติธรรมตามวิถีความเชื่อของชาวพุทธล้านช้าง

2.1.3 คุณค่าด้านการดำรงชีวิต คือ วิถีชีวิตของชาวล้านช้างตั้งแต่เกิดจนตายจะมีความผูกพันอยู่กับพระพุทธศาสนา จะมีการประพฤติปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนามีความเชื่อเรื่องกรรม การทำกรรมการรับผลของกรรม (ทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว) ถ้าใครทำชั่วเมื่อตายไปแล้วก็จะไปสู่อบายภูมิ คือ นรก แต่ถ้าทำความดีตายไป

แล้วก็จะไปสู่สุคติภูมิ คือ สู่วรรคและกรรมนี้แหละ ที่ทำให้มนุษย์เวียนว่ายตายเกิด ดังนั้น เพื่อให้ชีวิตในชาตินี้ประสบผลสำเร็จและชาติหน้าจะได้ไปเกิดในที่ดีๆ และบรรลุจุดมุ่งหมายสูงสุดท้ายของชีวิตในทางพระพุทธศาสนา คือ การหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวง ไม่ต้องมาเวียนว่ายตายเกิดอีกต้องปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนาโดยการทำคุณดี ละความชั่ว และทำจิตใจให้ผ่องใส

2.1.4 คุณค่าทางด้านจิตใจ
พุทธศิลป์ถือว่าเป็นสิ่งหนึ่งที่เป็นจุดศูนย์รวมหรือเป็นพื้ทางจิตใจของชาวอาณาจักรล้านช้าง ไม่ว่าจะสถานการณบ้านเมืองจะตกอยู่ในสภาพอย่างไร ยิ่งในยามศึกสงครามพระพุทธศาสนาถือว่าเป็นที่พื้ทางใจอย่างยิ่ง หลังจากเสร็จศึกสงครามพระพุทธศาสนาก็จะเป็นสิ่งที่เยียวยาทางด้านจิตใจของชาวล้านช้างตั้งแต่กษัตริย์จนถึงประชาชน ซึ่งเราจะเห็นได้ว่าพระมหากษัตริย์ล้านช้างแต่ละพระองค์จะนับถือพระพุทธศาสนาไม่ว่าจะยกทัพไปที่ ณ ไทหรือย้ายเมืองไปตั้ง ณ ที่ใด ต้องนำพระพุทธศาสนาไปด้วย และที่เห็นประจักษ์ชัดเจนอย่างหนึ่งคือ กษัตริย์แต่ละพระองค์จะใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาช่วยในการปกครองบ้านเมือง ดังนั้น กษัตริย์จึงให้การทะนุบำรุงพระพุทธศาสนา และพาชาวล้านช้างสร้างสิ่งที่เป็นสัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาขึ้นมา ซึ่งเรียกว่าพุทธศิลป์ อันได้แก่ พระพุทธรูป เจดีย์ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่สร้างขึ้นเพื่อคุณค่าทางด้านจิตใจหรือเป็นที่พื้ทางด้านจิตใจทั้งสิ้น

2.2 การสื่อความหมายทางพุทธปรัชญาพุทธศิลป์ล้านช้าง

การสื่อความหมายพุทธศิลป์ประเภทพระพุทธรูป มีดังนี้

2.2.1 พระอุษณียะเป็นลักษณะวงกลมเตี้ยๆ แสดงถึงลักษณะการสื่อความหมายตามสภาพจริง ในครั้งที่เจ้าชายสิทธัตถะออกธัญฐานออกบวชได้ทรงมวยผมแล้วตัดด้วยพระขันธ จึงทำให้เหลือทรงผมที่มีลักษณะปุ่มของการตัดแล้วมัดผมเป็นจุก ซึ่งเป็นการอธิบายพุทธลักษณะในเชิงความจริงหรือตามสภาพความจริง ต่อมาได้มีการทำพระอุษณียะให้แหลมขึ้นและมีเปลว ซึ่งความหมายถึงพระปัญญาของพระพุทธองค์ (ปัญญา รู้แจ้ง สามารถทำลายกิเลส และบรรลุพระนิพพาน)

2.2.2 พระเกศาทำเป็นวงกลมก้นหอย หมายถึง การหมดกิเลสเมื่อหมดกิเลสก็ไม่มี การสืบต่อการเกิด การแก่ การเจ็บ และการตายเปรียบเหมือนกันหอยที่หมุนเป็นเกลียวรอบ ซึ่งไม่มีการออกเงยอีกต่อไปหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าไม่มีการสร้างภพ สร้างชาติ เป็นการหลุดพ้นไม่มาเวียนว่ายตายเกิดอีก (บรรลุนิพพาน)

2.2.3 พระพักตร์อ้อมเอิบแสดงถึงบุคคลที่หลุดพ้นแล้ว ซึ่งกิเลสไม่มีความกังวล จึงทำให้พระพักตร์มีความอ้อมเอิบเต็มเปี่ยมไปด้วยความเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา นั้น แสดงว่าบุคคลผู้ที่บรรลุนิพพานแล้ว เป็นบุคคลที่มีความสงบสุข ดังที่พุทธภาษิตที่กล่าวไว้ว่า นิพพานังปรมมังสุขัง (นิพพานเป็นสุขอย่างยิ่ง)

2.2.4 พระเนตรปิดและเหลือบต่ำลง ซึ่งแสดงถึงบุคคลที่มีความสงบ มีความสุข ไม่มีความกังวล ไม่มีความห่วงใยถึงแม้ว่าพระเนตร

จะหลับ แต่พระพุทธองค์ยังเป็นบุคคลที่เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน อยู่ตลอดเวลา

2.2.5 พระโอรสผู้แสดงการ แยมั่นหมายถึง บุคคลที่มีความสงบสุขขีมีแยมั่น ตลอดกาล เป็นผู้มีเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา

การสื่อความหมายพุทธศิลป์ประเภทเจดีย์ มีดังนี้

1. การสร้างฐานเจดีย์ที่มี 2 ฐาน เป็นการ สื่อความหมายทางปรัชญา คือ ฐานที่หนึ่งหมายถึง มนุษย์ภูมิและฐานที่สอง หมายถึง เทวภูมิส่วนเจดีย์ ที่มี 3 ฐาน เป็นการสื่อความหมายทางปรัชญาคือ ไตรภูมิ ได้แก่ กามภูมิ รูปภูมิ และอรุภูมิ

2. บัวคว่ำบัวหงาย ซึ่ง ได้จากแนวคิดทาง ด้านการบูชา ซึ่งดอกบัว หมายถึงดอกไม้ที่บริสุทธิ์ ควรแก่การบูชา และอีกประเด็นหนึ่งครั้งที่เจ้าชาย สิทธัตถะประสูติ พระองค์เดินได้ 7 ก้าว แต่ละก้าว ก็จะมีดอกบัวมารองรับ ดังนั้น การสร้างเจดีย์ ในอาณาจักรล้านช้าง จึงได้นำเอาดอกบัวมาเป็น พื้นฐานรองรับองค์เจดีย์และระหว่างบัวคว่ำ บัวหงายหยาจะมีลูกแก้ว ซึ่งหมายถึงสิ่งที่บริสุทธิ์

3. ประตู่ทั้ง 4 ด้านของเจดีย์ เรียกอีก อย่างหนึ่งว่า จตุรมุข หมายถึง พรหมสี่หน้าหรือ เรียกว่า พรหมวิหารสี่ ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา

4. องค์เจดีย์ที่มีรูปสี่เหลี่ยม หมายถึง อริยสัจสี่ คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค สำหรับเจดีย์ ที่มีรูปแปดเหลี่ยม หมายถึง มรรคมืองค์แปด

5. บัลลังก์ หมายถึง ธรรมหรือองค์ธรรม ที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมมาพุทธเจ้าได้ตรัสรู้ รวมธรรมทั้งหมดได้ 84,000 พระธรรมชั้น

ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 หมวด คือ พระวินัย จำนวน 21,000 พระธรรมชั้น พระสูตร จำนวน 21,000 พระธรรมชั้น พระอภิธรรม จำนวน 42,000 พระธรรมชั้น ซึ่งบันทึกไว้เป็น 3 คัมภีร์ ในทาง พระพุทธศาสนา เรียกว่า พระไตรปิฎก

6. ปล้องไฉน หมายถึง หลักธรรมแต่ละ หลักธรรม หรือหัวข้อธรรมแต่ละหัวข้อที่องค์ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสสอน เช่น ไตรลักษณ์ อริยสัจสี่ มรรคแปด เป็นต้น ถ้าเจดีย์ที่มีปล้องไฉน สามปล้อง หลายถึง ไตรลักษณ์ (อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา) ถ้าเจดีย์มีปล้องไฉนสี่ปล้อง หมายถึง อริยสัจสี่ (ทุกข์ สมุทัย นิโรจน์ มรรค) ถ้าเจดีย์มี ปล้องไฉนแปดปล้อง หมายถึง มรรคมืองค์แปด

2.3 การเปลี่ยนแปลงและกระบวนการ การจัดการพุทธศิลป์ล้านช้าง

2.3.1 การเปลี่ยนแปลงพุทธ ศิลป์ล้านช้าง เกิดจากแนวคิดทางศิลปะของ แต่ละถิ่น ในแต่ละยุคแต่ละสมัยที่เข้ามาผสมผสาน กับศิลปะเดิม แล้วพัฒนามาเป็นเอกลักษณ์ของ อาณาจักรล้านช้าง และการเปลี่ยนแปลงพุทธศิลป์ อีกส่วนหนึ่งเกิดจากกษัตริย์ เมื่อกษัตริย์ได้รับ อิทธิพลจากศิลปะใด ศิลปะนั้นก็จะเข้ามามีอิทธิพล ต่อการสร้างสรรคงานศิลปะ ดังมีรายละเอียดดังนี้ ในพุทธศตวรรษที่ 12-13 พุทธศิลป์ล้านช้างได้รับ อิทธิพลจากศิลปะ ทวารวดี เช่น พระพุทธรูปยืน สลักหิน พบที่บ้านท่าลาด ทางทิศเหนือของ นครหลวงเวียงจันทน์ ไกล่รามน้ำจิบ เป็นศิลปะ แบบทวารวดี

ในพุทธศตวรรษที่ 14-15 พุทธศิลป์ ล้านช้างได้รับอิทธิพลจากศิลปะเขมร-จาม เช่น

การสร้างพระธาตุพนม (องค์เดิม) จังหวัดนครพนม พระธาตุอิงฮัง ที่แขวงสะหวันนะเขต และพระธาตุโพน เป็นต้น

ในพุทธศตวรรษที่ 16-17 พุทธศิลป์ ล้านช้างได้รับอิทธิพลจากศิลปะเขมรแบบบาปวน และศาสนาพราหมณ์ไศวนิกาย เช่น การสร้างปราสาทวัดภูที่สร้างแอบอิงกับภูเก้า ที่เป็นตัวแทนของศิวิลิ่งค์

ในพุทธศตวรรษที่ 18 ถึงต้นพุทธศตวรรษที่ 19 พุทธศิลป์ล้านช้างได้รับอิทธิพลจากศิลปะเขมรปนกับทวารวดีแบบพื้นเมืองที่ตกค้างอยู่ในท้องถิ่น

2.3.2 กระบวนการจัดการพุทธศิลป์ล้านช้างให้ประสบผลสำเร็จ และมีประสิทธิภาพ ต้องอาศัยความร่วมมือของทุกหน่วยงาน ไม่ว่าจะหน่วยงานของรัฐ เอกชน รัฐวิสาหกิจ วัด และชุมชน เพื่อไม่ให้พุทธศิลป์ล้านช้างเสื่อมสลาย และสืบทอดให้คงอยู่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมให้แก่อนุชนรุ่นหลัง ต้องมีกระบวนการในการจัดการดังนี้

1. การออกกฎหมายคุ้มครองพุทธศิลป์ อันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ

2. ตั้งหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรงและแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านทำงานพุทธศิลป์ เพราะพุทธศิลป์แต่ละประเภทจะมีความแตกต่างกัน ของวัสดุก่อสร้าง การบริหารจัดการ การซ่อมแซม จะต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเข้ามาดูแลรักษา จึงจะประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพ

3. จัดตั้งพิพิธภัณฑ์พุทธศิลป์ เก็บรวบรวม ศิลปะ อันเป็นสมบัติของชาติ เพื่อให้อนุชนรุ่นหลัง ได้ศึกษา ได้ทำการวิจัยและเพื่อสร้างสร้างงาน ศิลปะต่อไป

4. จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยว และที่พักผ่อน เพื่อให้คนในท้องถิ่นได้เห็นคุณค่าและความสำคัญ ในการอนุรักษ์พุทธศิลป์

5. เผยแพร่ความรู้ สร้างความเข้าใจให้ตระหนักในคุณค่าของพุทธศิลป์ เพื่อให้ประชาชนเกิดความซาบซึ้ง เห็นความสำคัญของพุทธศิลป์ แล้วนำไปถ่ายทอด สั่งสอน จนกระทั่งสร้างหลักสูตร ให้อนุชนรุ่นหลังได้ศึกษา

References

- Jantavongpaisan, P. (2015). *Asian Arts Vietnam Kambodai Mynma and Thai*. Bangkok : Chulalongkorn University.
- Phramaha Daowsayam Vachirapayyo. (2012). *Buddhism in Laos*. Bangkok : Medsayprinting.
- Rodboon, S. (1985). *Thai Arts*. Bangkok : Roongwattana.
- Saysing, S. (2012). *Pagoda Buddha image Painting Sim Laos and Thai Arts*. Nontaburi : Museampress.
- wikipedia. (2017). *Lanchang Kingdom*. <http://th.wikipedia.org> (Accessed 12 September 2017).